

ОСОБИНЕ САБИРАЊА И ОДУЗИМАЊЕ

СВЕ ОСОБИНЕ СУ ОТКРИВЕНЕ НА ПРЕТХОДНОМ НИВОУ. ТВОЈЕ САМОСТАЛНО ОТКРИВАЊЕ ~~И КОРИШЋЕЊЕ~~ И КОРИШЋЕЊЕ ОСОБИНА БИЛО ЈЕ И У ОВОМ ПОГЛАВЉУ.

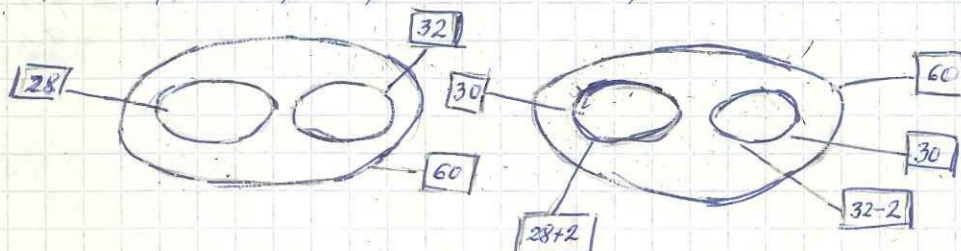
Међутим, САДА МОРАШ ДА СВЕ ТЕ ОСОБИНЕ ПОНОВО ОТКРИВАШ, ЈЕР НИСУ ЈОШ НИ „НАУЧЕНЕ“ НИ МЕХАНИЗОВАНЕ, ДА БУДЕ КОРИШЋЕЊЕ ПРИ ИЗРАЧУНАВАЊУ. То поновно откривање и даље примере наведених особина младим високим образованим ЗНАЧАЈ НА ПУТУ ТВОГ МАТЕМАТИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА.

213. Замисли у једној корпи 28 јабука а у другој 32 јабуке. Колико их има у обе? Хоће ли се тај збир променити ако из друге корпе, дакле од 32 узмемо 2, и ставимо у прву, тј додамо броју 28. Напиши то.

$$28 + 32 = (28 + 2) + (32 - 2) = 30 + 30 = 60$$

Подсети се да је тај поступак примењиван, али је важно да ћеш извршити мисаону операцију: на која била два скупа њихова се унија неће променити. Ако од једног скупа одузмемо неколико елемената (у овом случају 2) и стави коју од другог скупа (без обзира колико је тих елемената). То значу, без обзира који део једног скупа придодеш другом скупу.

Претходни пример се може приказати као на цртежу:

Слика 113

Тек сада ту мисаону операцију писмено примењујемо овако:

$$28 + 32 = 30 + 30 = 60,$$

Претходну особину сабирања примени писмено на

Пример:

$$36 + 48, \quad 53 + 46, \quad 7 + 16$$

$$36 + 48 = 40 + 44 = 84$$

$$\text{или} = 34 + 50 = 84.$$

Покажи, помоћу претходне особине, да је, на пример $17 + 20 = 20 + 17$, $8 + 10 = 10 + 8$, $7 + 16 = 16 + 7$, $57 + 35 = 35 + 57$.

$$17 + 20 = (17 + 3) + (20 - 3) = 20 + 17$$

$$7 + 16 = (7 + 9) + (16 - 9) = 16 + 7$$

Видиш, то је једна особина сабирања. Како можемо да је исказемо?

Збир се не мења ако се промени ред сабирања.

Како би могли да ову особину изразимо помоћу знака и оператора?

Збир се не мења ако ставимо и оператор значење своје улоге.

Поред наведених примера, који изражавају симетричну особину, Ево још неколико:

$$0+67=67+0, \quad 0+1=1+0, \quad 0+100=100+0, \quad 1+37=37+1.$$

Можемо ли поред ових који су већ написани, написати и друге?

Може. Има много ненаписаних примера. Уместо свих тих примера (написаних и ненаписаних), можемо написати само ово:

$$a+b=b+a.$$

Обрати пажњу и погледај уместо чега стоји ту слова a ? Уместо чега стоји слово b ?

Према томе, $a+b=b+a$ означава, изражава кратко особину сабирања.

То је за тебе **ПРВА ОСОБИНА САБИРАЊА**.

А ли одузимање има ту особину?

Ако је $23+12$ исто што је и $12+23$, а ли је $23-12$ исто што и $12-23$?

$$23-12=(23-2)-(12-2)=21-10=11.$$

Значи $23-12=11$ јер је $12+11=23$.

$12-23$ се не може израчунати, јер не постоји број (од познатих) са којим се 23 даје 12 .

Значи, умањеник (23) и умањилац (12) не могу заменити своје улоге. Слично и операција при одузимању не могу заменити своје улоге (јер на сумање 12 се не може применити смањити за 23 и), не може се добити ново сумање.

214. Да ли се може мењати ред сабирања у овим случајевима:

$$7+18+13+12; \quad 25+14+15+6+5+10?$$

$$7+18+13+12=7+13+18+12=20+30=50$$

Због више сабирања се не мења када се произвољно мења ред сабирања.

У школском дворишту је 28 ученика. Затим су пристигле још две групе ученика. Једна група је 30 ученика, а друга 22 ученика. Колико је сада ученика у школском дворишту?

$$\begin{aligned} 28+30+22 &= (28+30)+22 && \text{Ако је прво стигла група од 30 ученика} \\ \text{или} &= (28+22)+30 && \text{Ако је прво стигла група од 22 ученика} \\ \text{или} &= 28+(30+22) && \text{Ако су истовремено стигле обе групе.} \end{aligned}$$

Што се записује овако:

$$28+30+22=(28+30)+22=28+(30+22)=(28+22)+30$$

Уместо својих примера (натуралних и ненатуралних) можете изразити једнако постојећу слова

$$a+b+c = (a+b)+c = a+(b+c) = (a+c)+b$$

Знамо, да $a+b+c$ можемо израчунавати или овако $(a+b)+c$, или овако $a+(b+c)$ или овако $(a+c)+b$.

То је **ДРУГА ОСОБИНА СЛОБИРАЊА**.

Израчунај, на пример: $9+32+15$.

$$9+32+15 = (9+32)+15 = 9+(32+15) = (9+15)+32$$

Ово значи да се $9+32+15$ може израчунавати овако $(9+32)+15$, или овако $9+(32+15)$, или овако $(9+15)+32$.

Образложи како се из $9+32+15$ добија $(9+15)+32$

$$\begin{aligned} 9+32+15 &= 9+15+32 && \text{(Прва особина)} \\ &= (9+15)+32 && \text{(Друга особина)} \end{aligned}$$

Образложи како се из $9+(32+15)$ добија $(9+15)+32$.

Друга особина се зове и: **Собирање броја и збира**; Први ентитет операнди дајући збир или повећање за збир.

Довољно је ја знати како се сабира збир и број, број и збир. На пример:

$$\begin{aligned} 18+9+5+12+6+15+14 &= 18+12+5+15+14+6+9 \\ &= (18+12)+(5+15)+(14+6)+9 \\ &= 30+20+20+9 \\ &= 79 \end{aligned}$$

Овде је приказано како се брине примењује прва и друга особина за израчунавање збира од више сабирака.

Треба да израчунавају усмено (иначе усмено) збирове од више сабирака и да те особине мисаоно примењују и одмах добијају израчунави збир. На пример, при израчунавању збира

$$17+8+14+3+12+9+16 = 20+20+40+9 = 40+40+9 = 80+9 = 89$$

"У себи говорим" 17 и $3 \dots 20$; 8 и $12 \dots 20$; 14 и $26 \dots 40$; 40 и $20 \dots 60$; 40 и $40 \dots 80$ и $9 \dots 89$.

215. У аутобусу је 43 путника. На прву станицу сишао је 15 путника, нико није изашао. Затим на другу станицу сишао је 15 путника, нико није ушао. Примети станица и операнди.

ПРВО СТАЊЕ ОПЕРАТОР ДРУГО СТАЊЕ ОПЕРАТОР ТРЕЋЕ СТАЊЕ
 43 +15 58 -15 43

Најлакше то краће.

$$43 + 15 - 15 = 43$$

Целу ту призу (поступак) којом је добијен $43 + 15 - 15 = 43$ означи овако:
 $(43 + 15) - 15 = 43$

Сада замисли обрнуто. Имаш првобитно стање 43 и на њега примењујеш оператор ^{од 43 до} 15, па на добијено стање оператор повећаш за 15.

Најлакше то краће.

$$43 - 15 + 15 = 43$$

Целу ту призу поступак означи краће.

$$(43 - 15) + 15 = 43$$

Шта закључујеш?

Број се не мења ако се прво повећа а затим смањује за исти број, или, обрнуто, ако се прво смањује а затим повећа за исти број.

Најлакше то.

$$(43 + 15) - 15 = (43 - 15) + 15 = 43$$

Подсети се да је:

$$(32 + 17) - 17 = 32 + 17 - 17, (32 - 17) + 17 = 32 - 17 + 17, \text{ и } 32$$

већ знаш да је $17 - 17 = 0$, а тиме и $32 - 17 + 17 = 32$.

Ради на пример:

$$(51 - 23) + 23; (7 - 85) + 85;$$

И овде можеш умесити сваки примера изразити „краће“ помоћу слова:

$$(a + b) - b = (a - b) + b = a$$

Број се не мења ако се на њега примени оператор додати ... и одузети ... или одузети ... и додати ...

Тако откривају **трећу особину сабирања и одузимања**

216. На излету је 12 људи. Мало касније стигло је још 9 људи. Након 3 сата излетници је напустило 7 људи. Колико је остало на излету?

$$(12 + 9) - 7 = (12 - 7) + 9 = 5 + 9 = 14$$

$$(12 + 9) - 7 = 12 + (9 - 7) = 12 + 2 = 14$$

Број се одузима од збира тако што се дати број одузме од било које сбирке (четвртије види 189. ЗАДАТОК).

Ова особина сабирања и одузимања изражава се „кратким помоћу слова“

$$(a+b)-c = a+(b-c) = (a-c)+b$$

Одузимање од збира је **ЧЕТВРТА ОСОБИНА САБИРАЊА И ОДУЗИМАЊА**

217. На основу претходне особине - одузимање од збира израчунај, на пример:

$$(9+15+8)-7 = 9+15+(8-7) = 9+(15-7)+8 = (9-7)+15+8$$

ЦТА видиш када китиш збрена на лево?

Видим да отирајер одузећи 7 може да се налази ма где,
 ЕЈ. $9-7+15+8 = (\text{и сто је исто и}) 9+15-7+8 = (\text{и сто је исто и}) 9+15+8-7$

218. Израчунај: $29-35+36+40$